

Polovný pes

AKO ZÁCHRANÁR

POLOVNÉ PSY SÚ PLEMENÁ PSOV, KTORÉ SA V MINULOSTI VYUŽÍVALI NA LOV. ICH SPOLOČNÝM ZNAKOM JE VÝBORNE VYVINUTÝ LOVECKÝ PUD, KTORÝ ČLOVEK USMERŇUJE VÝCVIKOM PRE SVOJE ÚČELY.

V dnešnej dobe sa množstvo pôvodne polovných plemien stalo populárnymi aj medzi nepolovníkmi a mnohé z nich by sme už mohli zaradiť medzi spoločenské plemená. Využitie týchto psov ako spoločníkov, však naráža na problém zvládnutia ich loveckých pudov. Polovný pes okrem loveckého pudu disponuje väčšinou aj výrazným temperamentom a samostatnosťou. Zvládnutie takéhoto psa tak, aby dokázal fungovať v bežnom živote sídlisk a mestského prostredia je často náročnou úlohou. Jedným zo spôsobov usmernenia a zvládnutia loveckého pudu u psov je napríklad aj záchranný výcvik.

ZÁCHRANÁRSKA KYNOLÓGIA

Záchranná kynológia má viacero špecializácií, ktoré majú však jedno spoločné – vyhľadanie osoby. Psy dokážu vyhľadať osoby v lesných porastoch, v ruinách budov, v lavinách, vo vode, ale aj v mest-

SLIEDIČE SÚ V TERÉNE DOBRE OVLÁDATELNÉ A MAJÚ VÝBORNÚ HLASITOSŤ - NA OBRÁZKU JE ANGLICKÝ ŠPRINGERŠPANIEL

NOVA SCOTIA
DUCK TOLLING
RETRIEVER PRI
OZNAČOVANÍ
OSOBY

NEMECKÝ
PREPELIČIAR A
JEHO ODMENA
PO NÁJDENÍ
OSOBY

a nesmie sa nechať rozptyľovať pachom zveri. Výcvik je teda zameraný na neustále zvyšovanie motivácie k dohľadávaniu ľudského pachu a trénovaniu ovládateľnosti aj v terénoch, ktoré sú bohato zazverené.

NAJČASTEJŠIE VYUŽÍVANÉ POLOVNÉ PLEMENÁ

Každá disciplína záchranárskej kynológie má svoje špecifiká. V dnešnej dobe je trendom špecializácia – to znamená, že každý psovod má možnosť sa rozhodnúť akej špecializácii sa bude prioritne venovať a na základe toho potom smeruje výcvik psa, prípadne si vyberie vhodné plemeno. Môže si napríklad vybrať vyhľadávanie v lesných porastoch (špecializácia plocha), vyhľadávanie v zrútených budovách (špecializácia ruina), prípadne vyhľadávanie pomocou pachovej stopy človeka (špecializácia stopa alebo špecializácia mantrailing). Môže sa rozhodnúť, či sa bude venovať len športovej záchranárskej kynológii – teda výcviku pre súťaže, alebo bude výcvik smerovať k praktickému využitiu záchranárskeho psa – pre pátracie akcie.

Dnes už záchranársky pes nemusí ovládať všetky špecializácie a tak majú šancu napríklad aj menšie plemená (jack russel teriér, jazvečík), ktoré sú použiteľné na vyhľadávanie v ruinách, ale napríklad aj veľké plemená ako napríklad bloodhound, ktorý sa používa na mantrailing. Najčastejšie sa však využívajú plemená stredného vzrastu, dobre pohyblivé, ovládateľné a motivovateľné, s ochotou spolupracovať s človekom ale zároveň aj dostatočne samostatné. Pes záchranár musí byť nebojácny a priateľský voči ľuďom.

RETRÍVRE

Pre vyhľadávanie v lesných porastoch je potrebná vhodná telesná konštitúcia, ktorá umožní psovi dobrý pohyb v husto zarastených plochách, ale aj vytrvalosť pri pohybe v otvorených priestranstvách. Ideálna je teda stredná výška, so stredne dlhou srstou, ktorá nezachytáva nečistoty, ale zároveň dobre izoluje a chráni psa v teréne.

Často sú preto používané retrívre, predovšetkým labrador a zlatý

skom prostredí pomocou pachovej stopy (mantrailing). Všeobecne platí, že na záchranársku kynológiu sa dá použiť akékoľvek plemeno, úspešnosť výcviku závisí hlavne od individuálnych daností konkrétneho jedinca a od skúseností a trpezlivosti psovoda.

Záchranársky pes vyhľadáva najmä pomocou čuchu. Dokáže tak nájsť osoby, ktoré sú vizuálne nedostupné (pod ruinami budov, pod lavinou) alebo je schopný zacítiť ich na veľkú vzdialenosť (pri vyhľadá-

vaní v lesných porastoch). Dobré vycvičený záchranársky pes dokáže rozlíšiť stopu konkrétnej osoby medzi desiatkami iných a sledovať ju aj niekoľko kilometrov. Práve polovné plemená, ktoré sú už po stáročia naučené pracovať nosom, sú ideálnymi kandidátmi na záchranárskych psov.

Paradoxne však takéto využitie vyžaduje potlačenie polovných pudov voči zveri a ich presmerovanie na človeka. Pes záchranár musí prioritne sledovať pach človeka

retriver. Z tých menej známych sa medzi záchranármi osvedčili aj Chesapeake bay retriever a Nova Scotia Duck Tolling retriever (toller). V poslednej dobe sa obľúbeným záchranárskym psom stáva Flat coated retriever, ktorý máva však často problém s nedostatočnou hlasitosťou (pri označovaní nájdenej osoby sa najčastejšie používa štekание). Pre „flatov“ sú teda vhodnejšie iné spôsoby označovania nálezu – napríklad dovádzaním, či nálezkou.

SLIEDIČE

Pri vhodnej úprave srsti (nie výstavnej) sú dobre použiteľné aj sliediče – najmä anglický špringeršpaniel. Pre retrivra aj sliediče platí, že sú v teréne dobre ovládateľné a usmerenie loveckého pudu nebýva také náročné ako pri iných poľovních plemenách. Zároveň vedú výborne pracovať s nosom, majú dobrú hlasitosť a sú dobre motivovateľné. Ich temperament ich predurčuje k dynamickému pohybu v teréne, čo je pri prehľadávaní veľkých plôch plusom.

Naopak pri prehľadávaní zrútenej budovy, kde je potrebné dôsledne a rozvážne prehľadávať „každý kút“, nemávajú tieto plemená dostatočnú trpezlivosť a občas hlásia nález predčasne, ešte pred riadnym dohľadáním. Opäť však platí, že všetko závisí od daností konkrétneho jedinca a tak sa aj medzi „špringrami“ môže nájsť kludný a rozvážny jedinec.

Zo sliedičov sú použiteľné aj nemecké prepeličiare, skôr ale nájdu uplatnenie pri vyhľadávaní v ruinách ako na plochách. V lese sa ich lovecký pud len veľmi ťažko koriguje. Na rozdiel od „špringrov“ sú tvrdohlavšie a ťažšie motivovateľné.

STAVAČE

Ďalšou častou využívanou skupinou plemien sú stavače. Tu už presmerovanie loveckého pudu zo zveri na človeka býva oveľa náročnejšie, trvá dlhšie a výsledok nie vždy zodpovedá vynaloženej námahe. Hrubosrsté stavače sú využívané najmenej, z krátkosrstých sú to najmä vyžla, weimar a nemecký krátkosrstý stavač.

Vyžly majú výhodu v relatívne dobrej ovládateľnosti, často však bývajú v husto zarastených teré-

noch a v ruinách budov opatrne a občas prejavujú nechuť v takýchto terénoch pracovať.

Nemecké stavače sa vyznačujú výbornou vytrvalosťou pri práci, dobrým nosom, ale už horšou ovládateľnosťou a občas aj ostrosťou,

ktorá je pri záchranárskej kynológii veľkým mínusom.

Weimarský stavač spolu s vyžlou sú často používané na mantrailing. V tejto disciplíne psy vyhľadávajú konkrétny pach osoby, ktorý dostanú pred „stopou“ k načuchaniu.

PRE SLEDOVANIE POHYBU PSA SA V TERÉNE VYUŽIVAJÚ GPS OBOJKY - NA OBRÁZKU JE MALÝ MUNSTERLANDER

ZÁCHRANÁRSKY PES BY MAL BYT V TERÉNE VŽDY VIDITELNE OZNAČENÝ

JAZVEČÍK NA MAJSTROSTVÁCH SVETA ZÁCHRANÁRSKÝCH PSOV.

ZDROJ - IRO-DOGS.ORG

FLAT COATED RETRIEVER MÁVA ČASTO PROBLÉM S HLASITOSŤOU

Tento pach musia vedieť rozlíšiť, vyhľadať a sledovať aj medzi ostatnými pachmi iných ľudí. Dokážu teda „stopovať“ človeka aj v mestskom prostredí, nielen v lesných porastoch. Práve stavače majú veľkú schopnosť diferencovať pachy a vďaka „jemnému“ nosu, dokážu takýto pach vytrvalo sledovať aj niekoľko kilometrov.

FARBIARE

Na mantrailing sú vhodné farbiare, ktoré majú zo všetkých plemien „najjemnejší“ čuch. Legendárne sú hlavne bloodhoundy, ktoré údajne dokážu sledovať stopu niekoľko dní starú. Pri sledovaní stopy človeka však na rozdiel od stopy zverí, býva problém bloodhonda motivovať. Presmerovanie loveckého pudu býva u týchto plemien veľkým problémom, sú to psy svojhlavé a samostatné, na výcvik mávajú svoj vlastný názor a ten sa nie vždy zhoduje s názorom psovoda.

Okrem toho aj veľkosť týchto psov je veľmi nepraktická, najmä pri dlhších presunoch pri pátracích akciách, kde sa do terénu menšie psy rozvážajú na štvorkolkách. Ako výhodným kompromisom v tomto prípade, sa zdá použitie bavorského farbiara, ktorý kvalitou svojho čuchu nijako za bloodhoundom nezaostáva, ale je viac ovládateľný a má praktickejšiu stavbu tela.

TERIÉRY

Teriéry sú húževnaté psy, s menším stupňom ovládateľnosti, ale s veľkým temperamentom a pohyblivosťou. Menšie teriéry majú výhodu pri prehľadávaní ruín, ľahko sa dostanú do miest, kde väčší pes nemôže. Pri prehľadávaní lesných terénov však nedokážu pokryť také veľké plochy ako stredné či veľké teriéry.

Z malých teriérov sú v záchranárskej kynológii využívané najmä jack a parson russel teriér, ale občas je možné vidieť aj norfolk teriéra,

kern teriéra alebo border teriéra. Z veľkých teriérov je obľúbeným záchranárskym psom erdelteriér a americký stafordširsky teriér.

Výcvik teriéra trvá dlhšie ako výcvik napríklad retrívera, ale pri trpezlivom a dôslednom výcviku dokážu byť aj teriéry spoľahlivými záchranárskymi psami. Pre teriérov vo všeobecnosti platí, že nemajú taký jemný čuch ako farbiare alebo stavače a majú výrazný poľovný pud, ktorý sa ťažko koriguje.

Najviac sa teda osvedčili pri práci v ruínach budov, kde vďaka suverénnemu pohybu, dobrej hlasitosti a vytrvalosti pri dohľadávaní zdroja pachu, dokážu podávať nadpriemerné výkony nielen pri záchranárskych misiách ale aj pri športovom využití záchranárskych psov.

OSTATNÉ PLEMENÁ

Z ostatných plemien je možné sporadicky vidieť napríklad aj jazvečky, setre, münsterlandské stavače,

V RUINE PES PRACUJE BEZ OZNAČENIA, ABY SA NEZACHYTL A NEZRANIL - NA OBRÁZKU JE ERDELTERIÉR

bígle či rodézskych ridžbekov. Zaujímavosťou je krátkosrstý jazvečík z Ukrajiny, ktorý sa niekoľko rokov po sebe nominoval na majstrovstvá sveta záchranárskych psov v špecializácii ruina a svojimi odhodlanými výkonmi si získal množstvo fanúšikov.

V súčasnosti na popularite získava plemeno luisianský leopardí pes, ktorý si svoju cestu hľadá aj v záchranárskej kynológii. Tu viac ako inde platí, že sú veľmi dôležité individuálne vlastnosti konkrétneho jedinca, pretože pre toto plemeno je typická určitá rezervovanosť voči cudzím osobám a pomerne silný obranársky inštinkt. Tieto vlastnosti sú u záchranárskych psov nežiadúce.

ÚSPECHY POĽOVNÝCH PLEMIEN NA SLOVENSKU

Na Slovensku pôsobí množstvo záchranárskych organizácií, väčšina z nich pôsobí na báze dobrovoľníctva. Bratislavská kynologická záchranárska brigáda – občianske združenie (BKZB) sa výcviku zá-

chranárskych psov venuje už od roku 1994. Členovia tohto združenia sa zúčastňujú na pátracích akciách v rámci celého Slovenska ale aj v zahraničí. Okrem toho sa pravidelne umiestňujú na popredných miestach v medzinárodných súťažiach záchranárskych psov. Vo výcviku sa okrem iných plemien, aktuálne nachádzajú aj psy rôznych poľovných plemien, prípadne ich kríženci.

Najväčším úspechom v športovej záchranárskej kynológii spomedzi

poľovných plemien je 1. miesto na Majstrovstvách sveta záchranárskych psov 2016 v špecializácii plocha, ktoré získal anglický špringeršpaniel a o tri roky neskôr na MS získala tá istá psovodka 3. miesto opäť v špecializácii plocha s malým münsterlandským stavačom. V špecializácii ruina sa na MS 2019 na 7. mieste umiestnil erdelteriér. ■

Autor: Iveta Lipovská, Bratislavská kynologická záchranárska brigáda

Vizitka

Iveta Lipovská sa záchranárskej kynológii venuje od roku 1996. So svojimi psami úspešne absolvovala viac ako 30 záchranárskych skúšok, množstvo súťaží a pátracích akcií. Od roku 2011 až po súčasnosť pôsobí ako veliteľka Bratislavskej kynologickej záchranárskej brigády. Výcviku záchranárskej kynológie sa okrem iných plemien, venovala aj s labradorským retríverom a anglickým špringeršpanielom.